

Keltisk kristendom, antroposofi og bevissthetssjelens utvikling

Otto Krog

Et bearbejdet utdrag av et foredrag Otto Krog holdt i Vidargruppen høsten 2015

Jeg anser meg ikke som ekspert på keltisk kristendom, ei heller på antroposofi, men jeg har beskjeftiget meg lenge med begge deler. Temaet keltisk kristendom har ligget og ulmet etter en fordypelsesperiode på 1970-tallet, og har igjen blitt aktualisert gjennom flere foredrag og reiser de siste tre, fire årene. Jeg har også med stor interesse forsøkt å få mer klarhet over «kristendommens avsporing», dvs. kirkens avsporing fra det «egentlig kristne», og hvorledes kristendommen led under kirkens fall for dennesidige interesser og dekadente kulturimpulser, som f.eks. da den katolske kirke lot seg påvirke av det romerske og keiseraktige.

Det som gjør den keltiske kristendommen så spennende og interessant, er at kristningsimpulsen her kom inn i en mysteriekultur som sto i full blomst, og som i liten grad var dekadent eller i forfall. En kvalitet som på en måte skinner som en sol for oss i dag. Vi kan si: Den var for god til å kunne bestå. Som menneskehet skulle vi gå inn i de krisene vi har gått gjennom.

Den som har gitt oss nøkkelen til å forstå dette, er Rudolf Steiner.

Arabismens oppblomstring

Jeg vil starte med å trekke frem et annet kulturfenomen som i samme tidsalder hadde stor innvirkning i Europa, nemlig arabismen, hvor åndslivet, tenkningen og filosofien hadde svært gode forutsetninger for en enorm oppblom-

string. Denne kulturen var på mange måter et resultat av både kristne, jødiske, zoroastriske, hinduistiske, buddhistiske og arabistiske tradisjoner og impulser. I høy grad ble impulsen også påvirket av tilgangen til hellenismens mange skoler og akademier – i hovedsak spirituelle, vitenskapelige og filosofiske aktiviteter, men som Konstantin den Store kastet ut av Hellas. Disse aktivitetene ble flyttet til et område som muslimene etter hvert erobret, nemlig Gondishapur, i det indre av nåværende Iran. Europa ble nærmest overveldet og langt forbigått av denne kulturblomstringen og filosofien til de store arabistiske tenkerne, blant dem Averroës og Avicenna og flere andre.

Rudolf Steiner trekker frem at disse opplevde at deres tenkning var i en verdensprosess og skjedde i samspill med høyere vesener. Det var en måte å gå ut i verdensviddene på, å leve i de store verdenstankene som var sprunget ut av Logos. Dette, sier Steiner, måtte imøtegås av skolastikerne som opplevde at tenkningen var en del av deres egenaktivitet. Ifølge Steiner måtte «fallet» fra verdensliv til begrepsliv i tenkningen finne sted i Europa for at bevissthetssjelen skulle kunne inaugureres på en sunn og tidsmessig måte.

Evolusjonsspranget

I denne sammenheng er det mindre snakk om feiltagelse og sannhet, enn om forskjellige «sannheter» i forhold til reelle opplevelser og bevissthetstilstander. Eksempelvis er det jo óg en sannhet å stadfeste posisjonen som de arabistiske

filosofier inntok. Steiner selv bekrefter indirekte dette ved sitt anbefalte meditasjonsmantra: «Tenkende føler jeg meg ett med verdensbegivenhetenes strøm».-

Det som ligger mellom tidspunktet – for da den arabistiske filosofien måtte overvinnnes, og denne meditasjonsanbefalingen – er det evolusjons-spranget som bevissthetssjelen utgjør. Der skal vi tømmes, der skal vi på bunnen. Steiner hevder at vi ikke ville ha gått inn i bevissthetssjelens tidsalder på en riktig måte hvis vi hadde hatt slike forestillinger som den arabistiske filosofien representerte. Dessuten forsinket muhammedanismen dette kulturinnslaget sterkt og dermed bevissthetsutviklingen i Europa. Det skjedde ved at Europa fikk en helt nødvendig og sterkt forsinket tilgang til de vitenskapsfremmende skriftene fra Aristoteles og hans epigoner.

Jeg kjenner ikke til at Steiner har omtalt noe om de keltisk kristne i tilsvarende sammenheng, men man kan ane, når man hører Steiners reservasjon overfor arabismen på vegne av utviklingen av bevissthetssjelen, at tilsvarende også i stor grad måtte gjelde overfor den keltisk kristne impuls. Den var så paradisisk, så fullendt og underskjønn på en måte, og ut fra denne fylde ville det vært vanskelig for menneskene å komme inn i det tomhetsrommet som er den «fortapte sønns» og frihetens nødvendige startsituasjon.

I bevissthetssjelens bunnpunkt – og startpunkt – ligger vår frihet til selv å finne vår egen evolusjonsvei. Dette eksistensielle tomhetsrommet skal vi straks komme tilbake til.

Skuet Golgatabegivenheten

I det keltisk-kristne forelå en sterk opplevelse av at man i all positiv erkjennelse var i samklang med og ble hjulpet av himmelske vesener. I motsatt fall var heller ikke demonene langt unna. De keltisk kristne tenkerne betonet eksplisitt erkjennelsesaksen: engelen-erkeengelen (Mikael)-kjeruben-Kristus.

Kelterne med sine druider og druidevisdommen ble fortrent fra sine områder østfra av germanerne og syd fra av romerne. De ble fortrent til ytterpostene i det vestlige Europa, eksem-

pelvis Wales, Cornwall, Skottland, Irland og Hebridene. Men ennå mens de var i England, skjer Golgata-mysteriet. Dette mysteriet var ifølge Rudolf Steiner en verdensbegivenhet og en menneskehetsbegivenhet som er det største uansett hvor langt man skuer bakover eller fremover. Det er derfor ikke så vanskelig å skjønne berettigelsen av Steiners påstand om at druidene og andre klarsynte, blant annet «de hellige kvinner», skuet denne verdensbegivenheten og skjønte at noe umåtelig stort holdt på å skje. Steiner sier at de fikk kristendommen i et umiddelbart klarsyn direkte fra Golgatabegivenheten. Det var en så dramatisk hendelse, at denne kulturen ikke hadde vært det den var, om det hadde gått upåaktet hen.

Dette var en kristning uten blodighet og martyrer. Forfatteren Harald Olsen¹ har i sine bøker *Ilden fra vest* og *Frodig fromhet i vest* gitt glimrende skildringer og presenterer gode skriftutvalg der denne kristendommens kvaliteter lyser frem. Den første boken innehar tekster fra keltisk fromhetstradisjon, den andre gjengir keltiske helgenlegender. Olsens troverdighet er imidlertid tvilsom når han skriver at kelterne alltid følte seg i ett med denne katolske kirke. Men her må vi være oppmerksomme på det språklige. Det het nemlig «den katolske kirke» før den katolske kirke egentlig ble dannet og biskopen i Roma ble opphøyet til pave.

Den forkjetrede Pelagius

Pelagius levde ca. 360 til 418 e.Kr. Han var en peregriini, det vil si en av disse keltiske vandremunkene som vandret ut i de områdene kelterne ikke bebodde, som en slags Kristi etterfølger. Han snakket gresk og latin flytende, og i Roma seiret han i alle polemikker mot den pågående petrinsk-romerske kirkedannelse og dens støttespillere med Augustin i spissen. Dette

¹ Harald Olsen (1946) er tidligere høgskoledirektør ved Kunsthøgskolen i Oslo, har utgitt en rekke bøker og artikler om keltisk kristendom. Bøkene er utgitt på Verbum forlag 1999 og 2000.

Se hans nettside: www.peregrinatio.com

skriver Jakob Streit i sin bok *Sonne und Kreutz*.² Pelagius var en svært tidlig, om ikke den første, som beskrev banebrytende aspekter ved den menneskelige frihet og dens betydning. Han sa at den menneskelige evne til å gjøre det riktige, velge det riktige, har Gud lagt inn i oss, altså som en mulighet. Og muligheten til å handle riktig ut fra evne, men uten tvang, er friheten. Evnen er oss gitt, dens mulige bruk er vår frihet og vårt ansvar. Og disse to faktorene må vi bruke, evnen og friheten. Pelagius fremholdt – og det er hans røde tråd: «Guds største glede er at mennesket i frihet velger Gud». Hans motstandere sa: «Du forneker jo nåden». Da svarte Pelagius: «Friheten er nådens høyeste uttrykk». Denne handlingsfriheten – det som inngår i annen del i *Frihetens filosofi* – er det Pelagius her løfter frem, som en første tydelig fane. Tankefriheten var ikke i samme grad reell for dem (første del i *Frihetens filosofi*).

Nådens treenighet

Men Pelagius ble forkjetret og forfalsket i skrift og tale. Slik oppsto en løgnaktig karikatur av ham, en karikatur som motstanderne har basert sine angrep på helt opp til vår tid. Å være «Pelagianer» er fremdeles et skjellsord innen kirkelige kretser. Og Luther anklaget katolikken for ikke i tilstrekkelig grad å ha tatt avstand fra Pelagius gjennom å bannlyse ham.

Hovedløgner om Pelagius er hans påståtte nådefornektelse. Ikke desto mindre angir Pelagius tre hovedaspekter ved nåden, en slags nådens treenighet. Det ene er *skapelsesnåden* – alt er uvegerlig gitt oss, altså også frihet og ansvar. Så har han *åpenbaringsnåden* – det at Gud og Kristus viser seg i naturen, i skriften, i begivenheten på Golgata. Dette som vi i frihet, aktivt villende må gripe. Det tredje nivået er *tilgivelsesnåden* – det at du kan be om hjelp og tilgivelse, det som den enkelte ser som uoppnåelig uten ved bønn.

Slik Pelagius taler om den trehetlige nåden, er ett

eksempel på kelternes grunnleggende forståelse av treenigheten som et universelt og bærende prinsipp – et legio avtrykk i skaperverket – en forståelse fra lenge før kristningen. De keltisk kristne forkastet arvesyndsførestillingen idet de opplevde at Gud hadde skapt denne vidunderlige verden også for menneskenes skyld med dens utallige muligheter til å vokse og virke i.

Helheten i logos-solsirkelen

Hos kelterne var det helt klart at menneskene var av guder, at det var et «logos-element» i mennesket, at mennesket var godt og ikke syndig på bunnen. Forførelsesmulighetene og forføremakter var til for å overvinnest! I positiv forstand var det en kjempetfordring å være menneske. Og de levde i den dypeste takknemlighet til den Gud som hadde kastet dem ut i disse mulighetenes verden. Det var deres grunnholdning.

Med den største selvfølgelighet var de sanne holister. Når vi mennesker går erkjennende ut i verden, er det fordi logos-vesenet finnes i alt der ute, i enkelthetene, store som små, men også våkent i oss. Sann sett representerte de keltisk-kristne en naturbegavet forsoning av det som senere ble en vanskelighet for mennesket, nemlig motsetningen mellom det platoniske – det å rette seg mot himmelen – og det aristoteliske – det å rette seg mot verden. Dette hadde kelterne ingen problemer med. Filosofisk sett var de store platonikere. Samtidig opplevde de naturen og verdens skjønnhet og alle dens detaljer, i poetisk-religiøs hengivenhet, som fenomenologer i aristotelisk forstand. Når de fordypet seg i det kristne og lot Kristus virke på seg som det rene, våkne Logos, skapte de en sluttet logos-sirkel, en helhet. De så «sovende» Logos i alt skaperverk, og møtte det våkne Logos i det erkjennende menneske. En sluttet logos-solsirkel hadde de i sitt kors. Helheten.

Ut må du!

På de keltisk kristne lå det et sterkt fremoverpekende dynamisk imperativ: Oppbrudd, ut i verden, gå i Kristi fotspor, gjør noe av alt dette, vis det for verden. Du kan ikke bo hjemme der

² Jakob Streit: *Sonne und Kreutz*, Verlag Freies Geistesleben, Stuttgart 1977, Sun and Cross, Floris Books, Edinburgh 1984.

slekter følger slekters gang. *Ut må du!* Dette var særlig representert ved perigrini- eller vandre-munkidealet. Disse munkene kunne være på en livslang vandring, stadig videre i håpet om at deres indre flamme kunne sees av og tenne andre. I denne sammenheng innebar det å vise den ytterste offervilje og totale mangel på frykt – i tillegg til ekstrem utholdenhet og nøysomhet. Under sin forberedelsestid bodde de på øde og mest karrige steder, i huler og steinhytter, på holmer og fjerne strandområder. Da nordmen-nene kom til Island på midten av 800-tallet, var vandre-munkene allerede der.

Man ser her resultatene av at kristusimpulsen initieres i en mysteriekultur i full blomst. Det ble en stor begeistringskraft, gjennom fromhet og kjærlighet.

Det åndelige i det hedenske

De keltisk-kristne var skjønnhetssøkende og skjønnhetsskapende. Gjøre-målene var på en måte også forbundet med hellighet. Særlig i møte med naturen var dette tilfelle. Druidene, mente man, hadde holdt sine religiøse ritualer i eikelunder. Det var heller ikke fremmed for de keltisk kristne å ha sine gudstjenester i naturen. For dem var ikke naturen noe demonisert. De så det åndelige i det hedenske, noe Steiner har betonet viktigheten av. Dersom vi ikke ser det åndelige i for eksempel Vidar-skikkelsen, har vi ikke forstått vår egen kristendom. Det problemet hadde ikke kelterne. De skrev ned – med full respekt og verdsettelse – myter og sagn fra hedensk tid. Og når de kom til et nytt område der folk ble kristnet, var det ikke noe krav om at folk la fra seg de gamle skikkene. Det var snarere slik at kelterne kristnet de gamle skikkene.

Det hersket også en gjensidig respekt mellom kjønnene. Likeverdet dominerte, men ikke nødvendigvis likhet i roller, evner og muligheter. Eksempelvis hadde druidekulten sine helliggjorte kvinner som utgjorde et kanaliseringsorgan for himmelimpulser. I mange tilfeller var det abbedisser som ledet klostrene både for menn og kvinner. De var bevisst de kvinnelige kvaliteter. Man kan si at hele den keltiske kulturen, særlig

etter kristningen, på en måte var feminin ved sin varhet, inderlighet, toleranse og fredsælhet.

Scotus Eriugena

En betydelig bidragsyter til vår forståelse av det keltisk kristne er Wolf-Ulrich Klünker. I hans bok fra 1988, *Denken im Gespräch mit dem Engel*,³ behandler han sen-pelagianeren Johannes Scotus Eriugena, og i boken *Alanus ab Insulis*⁴ fra 1993, bringer Klünker oversettelse av verk samt kommentarer til Alanus ab Insulis, som var den store innviende av Chartres-skolen, og en av de største tenkerne innenfor den keltisk kristne kulturstrømmen. Vi bringer her noen sitater fra disse for å vise hvordan dette peker fremover.

I frihetsforståelsen til Scotus Eriugena⁵ heter det blant annet: «Det kan ikke være slik at både den frie viljen og nådens gave finnes på den ene side, og samtidig forutbestemmelsens nødvendighet.» Altså, vi kan ikke anklages for å gjøre feil ut fra friheten for noe som er forutbestemt og i utgangspunktet låst fast. Her vises det til samspillet mellom det som er låst fast og det som *ikke* er låst fast. Det betyr ikke at Gud ikke har en finger med i spillet, men at Gud har gitt oss et frirom som vi kan stige eller falle ned i. Der er spillet vårt.

Scotus Eriugena tilskriver mennesket en umåtelig rolle gjennom arbeid, tro og nåde, som er helt i overensstemmelse med første klasse av Mikaelskolen: «Når den menneskelige natur er gjenopprettet, vil den ikke bare være lik i ni engleordener, men også i en der engler ikke finnes som en tiende orden som skal gjøres fulltallig av mennesker.» Her beskrives en fremtid der vi har realisert våre menneskemuligheter og er steget

3 Verlag Freies Geistesleben, Stuttgart 1988.

4 Verlag Freies Geistesleben, Stuttgart 1993.

5 Johannes Scotus Eriugena (ca. 810 til 877 e.Kr.), filosof og teolog, antagelig av irsk opprinnelse, leder av Karl den skalletes hoffskole i Frankrike. Han skrev her Om den guddommelige forutbestemmelse i Augustins ånd; oversatte Dionysius Areopagitas skrifter, og kom derved under den nyplatoniske påvirkning som preger hans hovedverk, Om naturens inndeling. Kilde: SNL.no

Otto Krog ved St. Columba's Bay på Iona 2014. Foto: Sissel Jenseth.

opp til en tiende orden. Det er helt åpenbart at Scotus Eriugena ikke mener til bunnen, men til toppen av hierarkifylden. I Johannes åpenbaring omtales de eldste som sitter rundt Guds trone. Det som sies med bibelske ord, er at mennesket er tilskrevet en plass ved Guds trone. Dette tok disse store kristne på dypeste alvor.

Alanus ab Insulis

Alanus ab Insulis⁶ sier: «Det er overlevert at tro i fremtiden vil bli overflødig, og at etterfølgeren vil bli vitenskap, altså den sikre erkjennelse. Da vil forståelse bli noe annet enn den nåværende gåtefulle. Vitenskapen er å bli vår sannheten i tingene, med indre konsensus gjennom erkjennelse av årsakene, deres vesen og logos-delen.»

⁶ Alanus ab Insulis (cirka 1120-1203), fransk dikter, predikant og tidlig skolastisk teolog. Han underviste først i Paris, senere også i Sør-Frankrike, sannsynligvis i Montpellier. Han utgav en ordbok over bibelske begreper og de ulike tolkninger av dem, en håndbok for predikanter og den første kjente håndbok for skriftefedre fra middelalderen. Kilde: SNL.no

Dette sitatet er et direkte fremblikk mot åndsvitenskapen. Det spennende uttrykket «indre konsensus» har noe å gjøre med evidensproblemet, det intuitive som bevissthetsform – som en sannhetsbefordrende bevissthetsform. Evidensen ligger i selve møtet mellom «erkjennelse av årsakene, deres vesen og logos-delen» og kan ikke søkes utenfor. Dette var Alanus klar over, og det er det han kaller vitenskap.

Alanus sier også: «Ingen blir fratatt muligheten å tro på Guds sønn. Eller

også å bli Guds sønn, for dette er overlatt den menneskelige beslutning – en fri beslutning, under medvirkning av nåden.» Og videre: «Alene steg han ned, men med mange stiger han opp. Han som har gjort et menneske av Gud. Han gjør guder av menneskene.»

Hever antroposofien menneskebildet høyere enn det vi her hører?

Erkeengelen Mikael

De keltisk kristne var utpreget johanneiske. Et annet sitat fra Scotus Eriugena synliggjør dette perspektivet på mennesket: «Den åndelige ørn, Johannes, nådde både høyt og hurtig flygende over all synlig og usynlig kreatur, skuet i paradises paradiset, i alles årsak, og uttalte: I begynnelsen var Ordet. Ikke på annen måte kunne han stige opp til Gud som Gud, enn ved selv å bli Gud.» De keltisk kristne tillot erkeengelen Mikael stor betydning. Han sto i en særrolle overfor mennesket. De forsto hans virke som formidleren til Kristus. De opplevde, til forskjell fra det moderne mennesket, at de som tenkende vesener var i samspill med sin genius, engelen. De sier: «Det

er mye ved mennesket som engelen ikke kan forholde seg til. Men det er ingenting ved engelen som mennesket ikke kan forholde seg til.»

De var veldig våre på det å være i samsvar med sin engel i erkjennelsen. Når erkjennelsen ble drevet til de store høyder, ble både mennesket og engelen elever under en høyere engel, Mikael, i erkjennelsen. Da kan Mikael sikte inn sin lanse. Jo mer mennesket løfter seg mot det almene fra det personlige, desto mer vinner det støtte i erkeenglesfæren. Virkningene går dypere inn, til det eteriske. Hele deres fromhetsliv var innrettet på dette, bevegelsen fra mennesket mot det universelle menneske.

Gjennom Rudolf Steiners impuls er det snakk om friheten i sin fulle blomst. Den må begynne i tenkningen, i bevisstheten til en ren menneskeånd med full egenstyring av tenkningen. Deretter kommer det at mennesket må bli handlende ut fra sine egne, frie moralske intuisjoner under forutsetning av et impulsgivende følelsesliv i fri kjærlighet. Da har mennesket blitt handlende ut fra ren kjærlighet, menneskets kjærlighet, ikke Guds kjærlighet.

Da er vi på vei inn i det som kelterne på sin enklere måte forsto som sin frihetshandling. Gud har gitt oss nådegavene, vi må forvalte dem. Evnene til å gjøre det riktige har vi fått av Gud. Når vi handler feil, så handler vi feil på egne vegne. Når vi handler riktig, handler vi i overensstemmelse med Gud, sa de.

Det onde i kelternes forståelse

Vi skal også se litt på det onde i kelternes forståelse. Deres hovedmotstander var Lucifer, i hovedsak representert ved det hovmodige. De fryktet hovmodet og var derfor livredde for ros. Det måtte alle ta hensyn til, og de var forsiktige med å uttrykke ros i påhør av den rosverdige. Slikt kunne belaste en keltisk vismann unødvendig. Det ahrimanske som i dag dominerer vår sivilisasjon, eksisterte ikke for dem. Men de var særdeles oppmerksomme på det aspektet av sanseverdenen som forfører mennesket, sanselighetens farer, å bli fanget av denne verdens fysiske fristelser.

Også Steiner beskriver nødvendigheten av å kunne beherske forførelsesimpulsene fra såvel det satanisk-ahrimanske som det djevlesk-luciferiske. På et visst terskelpunkt i enhver kristen innvielsesvei, og i antroposofenes skoleringsprosess, melder også den finere egoismes problemer seg. Denne terskel voktes av den såkalte store terskelens vokter. Det er Kristus. Du kommer ikke videre med mindre du har full hengivenhet til din oppgave *i og for* verden, for helheten. Vi må bli oppmerksomme på disse finere formene for egoisme, for i størst mulig grad å kunne beherske dem. De sitter meget dypt i oss og er det siste vi renser oss fra i kamaloka. I dag er det lettere å oppdage denne formen for egoisme, takket være bevissthetssjelens sterke potensial for selverkjennelse.

De frie beslutningene

Alt som er rundt oss, også engelen, er i oss. I tillegg er det noe i oss, som ikke finnes i engelen, og som drar oss ned. Men det er også noe som drar oss opp, som heller ikke finnes i engelen: Friheten og de frie beslutninger. Der har vi lignelsen i Lukas-evangeliet om den hjemkomne sønn. Han som reiser hjemmefra og spolerer sin fars arv. Så oppdager han hva han har gjort og beslutter i frihet å vende tilbake, ydmyk og angrende. Broren har vært trofast hjemme hele tiden og er sin far lydige. Så arrangerer faren gledesfesten for den hjemvendte sønnen. Det er mennesket. Og den sønnen som har vært der hele tiden, det er engle-hierarkiene. De har, ifølge lignelsen, vanskelig med å forstå denne gleden til Gud. De forstår ikke friheten. Hadde de skjønt den, hadde de hatt noe av den, men de har bare lydigheten.

Uforløste i betydelig grad

I følge den keltisk kristne tro er vi egentlig som mennesker uforløste i betydelig grad. Vår forløsning, som de den gang anende fornemmet, ligger i en hinsidig forening med Kristus og vår logos-andel, *det sanne selv* som Steiner kaller det. Også vårt sanne jeg, og ikke bare det høyere jeg, blir gjennom de jordiske inkarnasjoner mer og

mer punktuelt, individuelt, lik en rå-diamant som for hver inkarnasjon finslipes med stadig nye skinnende fasetter alt etter hva personligheten formår i den enkelte inkarnasjon.

Det kan karakteriseres ut fra folkeeventyrbilder, der jeg vil si at Askeladden representerer det *høyere jeg*, prinsessen det *sanne jeg* og brødrene det lavere jeg.

Steiner fremhever at det er først en viss tid etter bevissthetssjelens komme, at en fullstendig erfaring og forståelse av reinkarnasjons-realiteten er mulig og aktuell. Det henger sammen med at vi nå mer og mer gjennomgår de høyere verdener med den bevissthetsform som vi utfolder i det dennesidige. Da er det riktignok snakk om en høyere utviklet bevissthetssituasjon i bevissthetssjelen. Gir vi ikke himmelen noe «mat», det vil si føde av moralsk gehalt, får vi et tilsvarende mørke når vi kommer inn i denne sfæren etter døden.

Bevissthetssjelen

I en diskusjon med to skolerte antroposofor om hva bevissthetssjelen er, kom jeg i skade for å si: Det er i første fase yttermålet av tomhet. Her ble jeg heftig motsagt! Bevissthetssjelen fremstilles jo i *Teosofi* som jegets nye kjerne, noe som har løftet mennesket videre opp i en høyere grad av sannhetsevne, en forsterkning av erkjennelseslyset, ny evne til objektiv selverkjennelse for å nevne noe. Dette mener jeg er en idealisert fremstilling av bevissthetssjelen i forhold til hva Steiner sier mange andre steder.

Det som er utgangspunktet for bevissthetssjelen, er en handling fra det første hierarkis vesener. Det er dyptgripende ånders siste bidrag etter den gamle evolusjonslinjen i menneskevesenet. All videre evolusjon, slik det fremstilles i antroposofien, er et samspill mellom mennesket og høyere vesener. Der må vi gjøre vår del av jobben, for at de kan gjøre sin del. Altså er nådens tid ennå ikke forbi. Men vi må arbeide oss til en posisjon hvor dette kan aktualiseres og fortjenes. Det er vårt ansvar.

Første hierarki har makt til å endre de fysiske forhold. De endret vårt fysiske legeme og i særlig grad nerve-sanse-systemet slik at en forsterket form for bevissthet – selvstendig bevissthet – er blitt mulig. Vi kan si at det dreier seg om vårt siste store fall fra paradiset. Vi lander så å si vår hjerne og er nå organmessig prisgitt den fysiske verden. Hvis vi forestiller oss fallet ved at vi styrter fra en høyde, så representerer bevissthetssjelen – med sitt potensial og muligheter – den eksistensielle situasjonen i bunnpunktet. Det er slutt punktet for den naturgitte «himmelske» bevegelse. Det er nå helt uavklart og opp til oss selv i vår frihet om veien videre fortsetter nedover sammen med forfallet av vårt fysiske legeme, eller om vi velger å skape en helt ny individuell vei oppover. Dette er det avgjørende spørsmål for vår tilværelse: Vil vi strebe oppad eller la oss falle nedover?

Åndsselvet som blikkretning

Vi kunne kalle den urealiserte bevissthetssjelen for en uoppblåst ballong, det vil si et bilde på noe som har et potensiale og som fylles når vi blåser den opp. Da skinner den og speiler både himmel og jord. Den innehar en helt ny bevegelighet og kan med sine impulser sveve mellom himmel og jord. Hva skal til for å «blåse opp» bevissthetssjelen? Fyll den til det nivå som beskrivelsen i *Teosofi* forutsetter? Steiner sier at man må rette blikket i seg mot åndsselvet, og la dette lyse inn i seg, og følge denne blikkretning. Da kan åndselvlyset opplyse veien slik at mennesket finner Kristus.

Den keltiske kristendommen, som ble fjernet fra overflaten, kan i dag løftes frem igjen og aktualiseres som inspirasjonskilde for oss. Riktignok har den virket videre under overflaten, hos enkeltpersoner og en rekke esoterisk-kristne strømninger, som for eksempel hos katarerne og i folkeeventyrene. Men den kan nå vekkes opp i vår bevissthet og gjennom kjærlig fordypelse bidra til ny soloppgang.

En moderne esoteriker med glimt i øye

Erik Lund

Mange lesere av dette tidsskriftet har vært så heldige å stifte bekjentskap med en markant personlighet som har satt spor etter seg der han har virket og ferdes. I år runder vedkommende 80 år.

For over 30 år siden var jeg så privilegert å få oppleve et år på folkehøgskole i Grundtvigs ånd hvor dannelse og levende tenkning preget undervisningen. Skolen var tuftet på en pedagogikk hvor teori og praksis gikk hånd i hånd. Mange sterke og særpregete skikkelser utgjorde lærerkollegiet. Med pedagogiske hjelpemidler som svans, øks, hest og åfjordbåt hadde en bergenser funnet sin arena på Trøndelagskysten. Der fikk han et stort nedslagsfelt i en gruppe unge mennesker som på slutten av tredje syvårsperiode strevet med å finne sitt jeg. Denne læreren, som satt sitt sterke preg på Fosen Folkehøgskole i de årene han virket der, fylte 80 år 2. oktober. Otto Krog med sitt gode humør og ungdommelige sinn var i sitt ess som folkehøgskolelærer. Han spente opp et stort lerret enten det var rundt bålet i tømmerkogen, på sjøen i en åpen råseglbåt eller under Melkeveien en gnistrende vinternatt. Her fikk vi unge et første møte med Laurens van der Posts gripende skildringer av Kalahari ørkenens stolte folkeslag, Arthur Koesters sylskarpe penn, indianervisdom fra «Lytt du hvite mann», og sist men ikke minst fascinerende beskrivelser fra den keltiske druidetradisjonen. Med sitt fortellertalent og levende beskrivelser fikk Otto mange elever til å løfte blikket og bli var en høyere himmel over horisonten.

En kvalitet som virkelig lyser frem, er Ottos evne til å inspirere mennesker. Hans evne til å trenge dypt inn i stoffet, gjør at tilhørerne får en

genuin opplevelse av at det han legger frem er gjort til hans eget. Han har klart det mesterstykket å erverve seg et selvstendig og individualisert forhold til Steiners antroposofi gjennom et langt liv med dyptpløyende erkjennelsesarbeid.

De som kjenner ham vet at han heller ikke sparer på kruttet. Han er ofte kontro-

versiell i sine uttalelser og ikke redd for å se fanden i kvitøye eller å gå bakenfor oppleste og vedtatte sannheter. Men uansett hvor mørkt han tegner opp vår sivilisasjon, mister han ikke lyset av syne. Denne evnen til å gjennomskue de mørke kreftene og samtidig løfte frem menneskehetens potensiale, gjør ham til en skattet foredragsholder.

Mange har glede av hans langvarige studie og fordypelse i keltisk kristendom. Denne esoteriske understrømmen løfter han frem på en forbillig måte. De siste årene har han gjennom en rekke foredrag fokusert på en kristendomsforståelse hvor tro og erkjennelse går hånd i hånd og ikke står i motsetning til hverandre. En av dydene i den keltiske kristendommen var å ikke fremheve sitt eget jeg, og ros og skryt kunne føre til hovmod.

Otto er ikke glad i fokus om egen person. Han vil helst at ideene, perspektivene og bildene han bringer frem skal tale for seg. Men ved fylte 80 år kan selv ikke den pensjonerte ingeniøren med bosted på Jevnaker unndra seg store ord. Dagen ble behørig feiret med jubileumsseminar på Hurum med Hans Kolstad, Otto Krog og Trond Skaftnesmo som foredragsholdere og deretter en stor fest. En feiring som var jubilanten verdig.